

О Стратегији националне безбедности и Стратегији одбране са в. д. помоћника министра за политику одбране Миланом Ранковићем

ВОЈНА НЕУТРАЛНОСТ ПОСЕБАН ОДБРАМБЕНИ ИНТЕРЕС

Једна од важних новина јесте чињеница да је војна неутралност, која није била обухваћена претходним стратегијама, сада утврђена као посебан одбрамбени интерес Републике Србије. Такође, у новој стратегији детаљније је разрађен стратегијски концепт одбране заснован на моделу тоталне одбране. Систем националне безбедности и систем одбране прецизније су дефинисани, што ће олакшати њихово функционисање у пракси.

Пише Драгана МАРКОВИЋ

Нови највиши стратешки документи Републике Србије – *Стратегија националне безбедности и Стратегија одбране*, којима се одређују основни садржаји и правци њене политике – заокружују значајне резултате Министарства одбране постигнуте у 2019. години. Које новине доносе ова два најзначајнија документа – основно је питање које смо поставили вршиоцу дужности помоћника министра за политику одбране Милану Ранковићу.

Који су фактори утицали на процес израде нових највиших стратешких докумената којима се дефинишу и штите национални интереси Републике Србије – *Стратегија националне безбедности и Стратегија одбране*?

– Израда обе стратегије била је условљена променама чинилаца стратегијског окружења, као и усвојеним стратешким опредељењима и приоритетима наше државне политике. На процес њихове израде утицали су различити фактори, од којих се посебно издвајају напори државног руководства на постепеном јачању позиције Београда у

решавању комплексне ситуације у Аутономној Покрајини Косово и Метохија, напори на економском развоју и свеукупном просперитету Републике Србије и њених грађана, као и напори који се улажу у преговоре о приступању Републике Србије Европској унији.

Обе стратегије инициране су променом чинилаца стратегијског окружења. Које су то глобалне промене, као и промене у окружењу битно утицале на дефинисање ова два важна стратегијска документа?

– Република Србија налази се у стратегијском окружењу које обликују сложене везе и односи великог броја променљивих и међузависних чинилаца, од политичког, преко економског, социјалног, енергетског, технолошког, информационог, еколошког до безбедносног. Безбедносно окружење на глобалном нивоу карактеришу сложени односи субјеката међународних односа, који показују тенденцију заоштравања односа најмоћнијих и најутицајнијих субјеката, као и процеси изградње мултиполарног света.

Највећи утицај на стање у међународним односима има начин реализације спољнополитичких циљева и приоритета најмоћнијих и најутицајнијих држава света. Један од највећих изазова по безбедност држава и даље представља кршење начела Повеље УН и општеприхваћених норми међународног права, а посебно мешање у унутрашње ствари суверених држава. Промене у односима водећих сила, као и њиховом глобалном позиционирању изазивају повећање нестабилности у свету, што се посебно манифестује у актуелним регионалним кризама и сукобима, као и у стварању услова за нове конфронтације. Такође, на безбедносну ситуацију у свету утичу и радикални и милитантни исламизам и структуре које га промовишу, масовне илегалне миграције, претње терористичким акцијама, надметање за доминацију и контролу над енергетским ресурсима, развој нуклеарних капацитета у појединим државама, унутрашње политичке и економске тензије, етничке и верске противречности у појединим државама, као и јачање популарности и утицаја екстремистичких група.

Када су у питању промене у окружењу, југоисточна Европа, као важно транзитно раскршће и геополитички потенцијално нестабилно подручје, представља простор за остваривање супротстављених економских и политичких интереса утицајних и моћних држава, што уз сепаратистичке тежње, једнострано противправно проглашену независност територије коју административно обухвата АП Косово и Метохија, међуетничке тензије, етнички и верски екстремизам, великоалбанске аспирације, организовани криминал, као и масовне илегалне миграције, имплицира сложу политичко-безбедносну ситуацију и у наредном периоду.

Колико се и у ком смислу нова Стратегија националне безбедности и нова Стратегија одбране разликују од претходних стратегија из 2009. године и које новине уводе? Узимајући у обзир структуру стратегијских докумената и у том контексту одређене сличности, међу њима постоје значајне суштинске и садржинске разлике. Једна од кључних новина односи се на примену знатно другачијег приступа у изради стратегија, која представља нови квалитет у односу на постојеће документе, што је евидентно, пре свега када је реч о утврђивању националних и одбрамбених интереса, као и политике националне безбедности и политике одбране.

У новим документима политика националне безбедности и политика одбране формулисани су применом процесног приступа, односно садржај је структуриран према националним и одбрамбеним интересима, који су први пут јасно и недвосмислено формулисани и конкретизовани у виду циљева и мера које је потребно спровести ради њи-

хове заштите и остваривања. Поређења ради, у претходној Стратегији националне безбедности политика националне безбедности била је формулисана применом тзв. секторског приступа, чиме није била успостављена веза предвиђених мера са националним интересима и циљевима.

Поред тога, једна од важних новина јесте чињеница да је војна неутралност, која није била обухваћена претходним стратегијама, сада утврђена као посебан одбрамбени интерес Републике Србије. Такође, у новој стратегији детаљније је разрађен стратегијски концепт одбране заснован на моделу тоталне одбране.

Систем националне безбедности и систем одбране прецизније су дефинисани, што ће олакшати њихово функционисање у пракси. Такође, прецизно су утврђена начела функционисања система националне безбедности и система одбране.

Једна од новина је то што је у оба документа уведено поглавље које се односи на спровођење стратегија, а које није било предмет разматрања претходних докумената. У том смислу, створиће се услови за даљу операционализацију докумената кроз израду акционих планова за њихово спровођење.

Која су основна полазишта за обе стратегије?

– Очување суверености и територијалне целовитости, војна неутралност, брига о српском народу ван граница Републике Србије, европске интеграције и ефикасна правна држава била су основна полазишта у изради оба стратегијска докумената.

Имајући у виду да угрожава националне вредности и интересе наше земље, у документима се посебно истиче став да за Републику Србију није прихватљива противправно једнострано проглашена независност територије коју административно обухвата Аутономна Покрајина Косово и Метохија.

Опредељења исказана у стратегијским документима изражавају одлучност Републике Србије да, у складу са одлуком о војној неутралности, непрестано усавршава систем одбране, изграђује и јача сопствене способности и капацитете за одбрану, ради достизања способности за ефикасан одговор на изазове, ризике и претње безбедности.

Током процеса израде и усвајања стратегија рекли сте да су та два документа, којима су први пут јасно дефинисани национални и одбрамбени интереси, окренути будућности не само Србије већ и целог региона. Који су то интереси?

– Због природе и значаја стратегијских докумената, у процесу њихове израде Министарство одбране остварило је сарадњу са другим државним органима и органима државне управе. Тако да документа представљају резултат

За нас је од посебне важности стварање услова за одбрану ослонцем на сојствене снаге и њихову подршку. Република Србија наставља да јачањем својих одбрамбених способности и капацитета. У том смислу, унапредимо способности и ефикасност Војске Србије, развијаћемо нашу одбрамбену индустрију, унапредимо област цивилне одбране и јачаћемо демократску и цивилну контролу у области одбране.

На Десетој седници Другог редовног заседања Народне скупштине Републике Србије, министар одбране Александар Вулин представио је два најважнија стратешка документа у области одбране – *Стратегију одбране Републике Србије* и *Стратегију националне безбедности*. Образлажући позицију војне неутралности пред посланицима Народне скупштине Републике Србије, министар одбране рекао је да ће Србија на том путу издржати.

– Док је Александар Вучић председник ове земље, ми ћемо бити војно неутрални и нема те силе и притиска који ће моћи ту ствар да промени. Хоћу да додам да је војна неутралност скупа. Скупа је политички, економски. Скупо је бити војно неутралан, јер морате све да имате. Да нисмо војно неутрални, да смо део, рецимо, НАТО-а, не бисмо имали авијацију, нема потребе. Ако треба неко да обезбеђује ваш ваздушни простор, замоли се суседна земља, као што рецимо раде Северна Македонија, Црна Гора или као што ради Словеније, па вам други чувају небо – рекао је министар Вулин и запитао се јесте ли слободна земља ако вам неко други чува небо и ако неко други преузима одговорност на вашем простору, и сам дао одговор – Нисте.

заједничког промишљања, компетенција и постигнутог консензуса, између осталог, и када је у питању формулација националних и одбрамбених интереса.

Национални интереси, који су трајна потреба и тежња Републике Србије и њених грађана, засновани су на универзалним и националним вредностима које произилазе из Устава и наслеђа српског народа и свих грађана који живе у Републици Србији.

У новој *Стратегији националне безбедности* први пут су јасно и недвосмислено формулисани национални интереси Републике Србије. Такође, образложено је због чега су баш они од националног значаја и како утичу на безбедност Републике Србије. Утврђено је седам националних интереса, и то: очување суверености, независности и територијалне целовитости; очување унутрашње стабилности и безбедности; очување постојања и заштита српског народа где год он живи, као и националних мањина и њиховог културног, верског и историјског идентитета; очување мира и стабилности у региону и свету; европске интеграције и чланство у Европској унији; економски развој и укупни просперитет; очување животне средине и ресурса Републике Србије.

На основу националних интереса, у *Стратегији одбране* утврђено је шест одбрамбених интереса: заштита суверености, независности и територијалне целовитости; заштита безбедности државе и њених грађана; очување мира и безбедности у региону и свету; унапређење националне безбедности и одбране кроз процес европских интеграција; војна неутралност; сарадња и партнерство са државама и међународним организацијама у области безбедности и одбране.

Важно је имати у виду да се угрожавање одбрамбених интереса сматра и угрожавање безбедности Републике Србије, као и да је заштита националних и одбрамбених интереса сврха постојања система одбране Републике Србије. Сматрамо да ће остваривање националних и одбрам-

бених интереса Републике Србије допринети миру, стабилности и безбедности читавог региона.

***Стратегијом одбране* први пут је јасно дефинисана, јако битна, војна неутралност. Шта то опредељење подразумева?**

– Народна скупштина је 2007. године усвојила Резолуцију о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије, којом је донела одлуку о проглашавању војне неутралности Републике Србије у односу на постојеће војне савезе. У новој *Стратегији одбране* први пут се војна неутралност утврђује као одбрамбени интерес Републике Србије, који произилази из националних вредности, националних интереса, међународног положаја, као и нашег искуства и историјског наслеђа на овом простору.

Република Србија опредељена је да, као војно неутрална држава, настави да јача одбрамбене капацитете и развија сопствену одбрамбену индустрију, ефикасан и економски одржив систем одбране, професионалну и ефикасну војску, способности у складу са мисијама и задацима, транспарентност послова одбране и одговарајуће цивилно-војне односе, као и да настави да обезбеђује и јача демократску и цивилну контролу у области одбране.

Војна неутралност, као одбрамбени интерес, оствариваће се неприступањем војно-политичким савезима, што не искључује сарадњу у области одбране са другим међународним субјектима. У прилог томе говори наше ангажовање у активностима Уједињених нација, Заједничке безбедносне и одбрамбене политике Европске уније, Организације договора о колективној безбедности (ОДКБ), Програма „Партнерство за мир” и сличним, а ради јачања безбедности Републике Србије и њених грађана, доприноси миру и стабилности у региону и свету, јачању добросуседских односа и решавању свих спорних питања мирним путем применом норми међународног права. У функци-

ји војне неутралности је и стварање услова за интегрално ангажовање свих субјеката система одбране и одбрамбених потенцијала, због чега ће бити разрађен и примењиван концепт тоталне одбране. За нас је од посебне важности стварање услова за одбрану ослоњеном на сопствене снаге и потенцијале, због чега ће Република Србија наставити са јачањем својих одбрамбених способности и капацитета. У том смислу, унапредићемо способности и ефикасност Војске Србије, развијаћемо нашу одбрамбену индустрију, унапредити област цивилне одбране и јачати демократску и цивилну контролу у области одбране.

Први пут се у *Страјшеији одбране* дефинише поглавље о стратегијском концепту одбране, чији је основни елемент тотална одбрана. Како је дефинисан модел тоталне одбране и на који начин ће се остварити?

– Примена концепта тоталне одбране први пут се помиње у *Страјшеији одбране Републике Србије* усвојеној 2009. године, али концепт није даље разрађиван кроз израду и усвајање докумената нижег нивоа. У новој *Страјшеији одбране* посебно поглавље посвећено је *Страјшеијском концепцији одбране*, под којим се подразумева опредељење у вези са начином ангажовања система одбране ради заштите и остваривања одбрамбених интереса, а који се заснива на моделу тоталне одбране и представља основу за пројектовање и развој система одбране.

Тотална одбрана је свеобухватан и јединствен одговор система одбране на изазове, ризике и претње безбедности од значаја за одбрану Републике Србије, који обухвата одговарајуће поступке, мере и активности у миру, ванредном стању и рату. Обухвата војну и цивилну одбрану, а карактерише је заједничко деловање субјеката система одбране у свим сферама друштвеног живота, првенствено ослоњеном на сопствене снаге и ресурсе, морал, патриотску свест и вољност грађана за учешће у одбрани, али и међународну сарадњу ради заштите друштва и одбрамбених интереса.

Основни разлози за примену концепта тоталне одбране у Републици Србији јесу њен геополитички положај, опредељење за војну неутралност, утврђена политика одбране, војногеографске карактеристике, демографске и материјалне могућности, историјско наслеђе и искуства других земаља.

Како се сва опредељења *Страјшеије националне безбедности* и *Страјшеије одбране* преливају у дефинисање и праксу политике одбране Министарства одбране?

– Политика одбране, као елемент политике националне безбедности, део је укупне државне политике Републике Србије и разрађена је у Стратегији одбране. Темели се на јачању властитих одбрамбених капацитета, сарадњи са демократским и мирољубивим државама, европској

спољнополитичкој оријентацији и способности за активно учешће у процесима сарадње и заједничког деловања са другим државама и субјектима међународних односа у изградњи националне, регионалне и глобалне безбедности. Поред тога, као синтеза опредељења, начела и ставова којима се усмерава одлучивање и деловање Републике Србије ради заштите и остварења одбрамбених интереса, политика одбране усмерена је на стварање одговарајућих унутрашњих и спољних, политичких, економских, социјалних, војних и других услова за очување и заштиту одбрамбених интереса Републике Србије.

Спроводећи своју политику одбране, која је усмерена ка заштити националних и одбрамбених интереса, Република Србија поштује обавезе проистекле из Повеље Уједињених нација и Завршног документа из Хелсинкија, реализује активности у оквиру европских интеграција, а ради чланства у Европској унији, активно учествује у Програму „Партнерство за мир”, што представља оптимални ниво сарадње са НАТО-ом, и у оквиру посматрачке позиције сарађује са Организацијом договора о колективној безбедности (ОДКБ). Ради даљег развоја демократије, стабилности и просперитета Републике Србија унапређује односе са Руском Федерацијом, Народном Републиком Кином, Сједињеним Америчким Државама и осталим традиционалним партнерима и изграђује и јача механизме демократске цивилне контроле Војске и транспарентност одбрамбених послова, као важне претпоставке демократски уређеног друштва. Тиме Војска Србије и систем одбране у целини постају ослонац укупном демократском развоју Републике Србије.

Тотална одбрана је свеобухватан и јединствен одговор система одбране на изазове, ризике и претње безбедности од значаја за одбрану Републике Србије, који обухвата одговарајуће поступке, мере и активности у миру, ванредном стању и рату.

Министарство одбране и Војска Србије, као и систем одбране у целини, у функцији су спровођења стратегија, односно политике одбране. Ради достизања одбрамбених интереса и циљева који из њих произилазе, реализују се задаци политике одбране: трансформација, изградња и унапређење способности Војске Србије, реформа и изградња способности у области цивилне одбране, ефикасно управљање системом одбране, учешће у мултинационалним операцијама, ангажовање у активностима Заједничке безбедносне и одбрамбене политике Европске уније, ангажовање у оквиру Програма „Партнерство за мир” и са Организацијом договора о колективној безбедности и достизање интероперабилности са системима одбране држава партнера са којима Република Србија сарађује у домену одбране.

Утврђена политика одбране Републике Србије представља снажан подстицај од стратегијског значаја за даљи друштвени развој земље, као и за јачање њеног међународног положаја кроз активно учешће у савременим интегративним токовима, чиме истовремено постаје значајан чинилац у одржавању и јачању регионалне и глобалне безбедности. |

Фото: Горан Станковић